

GEWELDLOOS VERZET IN DE RESIDENTIËLE SETTING – EEN AANPASSING VOOR JEUGDIGEN MET EEN LVB

Katharina Visser¹
Corine van Vliet²

“Soms ben ik geschokt, als ik bedenk dat we negen jaar geleden, toen ik hier als stagiair begon te werken, echt beheersmatig hebben gewerkt. Toen een kind zijn huiswerk niet deed, gaven we hem een minuut om het wel te doen. Als gevolg daarvan werd het kind boos en we pakten het vast en zonderden het af. Ja, zo hebben we het toen echt gedaan! Vandaag denken we er anders over: “Nou, hij heeft zijn huiswerk niet gemaakt, dat waardenen we niet. Maar is het echt zo belangrijk om het te laten escaleren?” (groepswerker, 28 jaar)

Inleiding

Veel agressie in residentiële instellingen *Roldefinitie*

Tachtig procent van de medewerkers werkzaam in de sector voor gehandicaptenzorg geven aan te maken te hebben gehad met verbale en fysieke agressie (CNV, 2018). De hoge prevalentie van agressie-incidenten in residentiële jeugdinstanties kan veel negatieve gevolgen hebben voor zowel de opgenomen jeugdigen als de groepsmedewerkers. Wanneer agressie wordt bejegend met een beheersmatige manier van werken, zoals straffen of discipline, kan dit leiden tot stress en traumatische ervaringen en een langere opnameduur bij de jongeren (Sukhodolsky, Cardona, & Martin, 2005) en tot gevoelens van angst en machteloosheid bij de medewerkers (Knotter et al., 2013). Die gevoelens van angst en machteloosheid kunnen leiden tot burn-out, verminderde arbeidstevredenheid, meer gedachten aan ontslag, slechtere werkprestaties en meer ziekteverzuim en niet zelden meer beheersmatig werken (Edwards & Miltenberger, 1991; Hunter & Carmel, 1992; Jackson, Clare, & Mannix, 2002; Tenneij & Koot, 2008). Gezien het bovenstaande is het van groot belang dat de agressie in residentiële jeugdinstanties wordt verminderd. In het verleden werden verschillende methodieken gebruikt om agressie te verminderen. Vaak

waren dit individuele behandelprogramma's voor de jeugdigen, zoals sociale vaardigheidstrainingen, probleemoplossings-trainingen of cognitieve gedragstherapie. Deze programma's bleken echter maar zeer beperkt in staat agressie van de jeugdige te verminderen (Borduin, Heiblum, Jones, & Grabe, 2000). Eerder onderzoek wees uit dat agressie niet als een individueel probleem moest worden gezien, maar als interactioneel probleem, een probleem van de hele setting. Knotter et al. (2013) concludeerden vanuit hun onderzoek dat de houding van de groepsleider van essentieel belang is. Begeleiders met een responsieve houding ten aanzien van agressie zijn in staat de functie achter het gedrag te signaleren, waarbij zij bijvoorbeeld agressie interpreteren als een manier van communicatie of van zelfverdediging, hetgeen leidt tot minder agressie. Naast de benadering door groepsleiding, blijkt ook het klimaat van de instelling van belang als voorspeller van agressie (Van den Tillaart, Eltink, Stams, Van der Helm, & Wissink, 2018). Een positief ervaren open leefklimaat werd geassocieerd met minder agressie-incidenten (Van den Tillaart et al., 2018). Samengevat is een warme, zorgzame omgeving essentieel bij het streven naar een effectieve behandelsetting en het verhogen van het welbevinden van medewerkers en cliënten en afname van agressie (Cameron & Maginn, 2007). De focus bij het bestrijden van

¹ Promovenda Amsterdam UMC en Youz/De Banjaard. Km.visser@amsterdamumc.nl

² Kinder- en Jeugd Psychiater bij Youz/De Banjaard

agressie werd daarom verlegd van alleen de jeugdigen behandelen naar het betrekken van de hele setting (Cameron & Maginn, 2007).

Geweldloos Verzet

Geweldloos Verzet, ook bekend als Non-Violent Resistance (NVR) (Omer, 2004; Weinblatt & Omer, 2008), is een methodiek die zich op een interactionele manier richt op het verminderen van agressie en het herstellen van de relatie tussen de opvoeder en de jeugdige. Geweldloos Verzet is gebaseerd op de filosofie van Gandhi en Martin Luther King in hun sociale politieke strijd en komt voort uit de methode 'Non-Violent Resistance: A New Approach to Violent and Self-Destructive Children', die in 2004 werd ontwikkeld door de Israëlische psycholoog Haim Omer en anderen (Omer, 2004). De methode richt zich vooral op het veranderen van het gedrag van de verzorger in plaats van enkel op het gedrag van de jongere.

De primaire verzorgers in residentiële jeugdinstanties zijn in veel gevallen de groepsmedewerkers. Omdat er aanvankelijk alleen een versie van Geweldloos Verzet voor ouders beschikbaar was, is een aanpassing voor residentiële setting ontwikkeld, voor zowel open als gesloten afdelingen (Van Gink, Van der Stegen, Goddard, & Ottenbros, 2012). Teams leren hierin hoe ze escalaties met de opgenomen jeugdigen kunnen voorkomen en hoe ze de onderlinge relatie tussen henzelf en de jeugdigen en onderling in het team kunnen versterken. Een van de sleutelfactoren van Geweldloos Verzet is het belang van het wij, het gevoel van samenwerking in plaats van alleen te staan. Onlangs heeft grootschalig promotieonderzoek over de mogelijke effectiviteit van Geweldloos Verzet in de residentiële setting uitgewezen dat het in Geweldloos Verzet getrainde personeel zeer positief was over de methode Geweldloos Verzet (Van Gink et al., 2017). Daarnaast werd ook een mogelijke invloed van Geweldloos Verzet op het leefklimaat, werkklimaat en het verminderen van agressie incidenten onderzocht (Van Gink et al., 2018). De resultaten lieten zien dat met Geweldloos Verzet met name de

samenwerking van het team, de arbeidstevredenheid en de gedeelde visie en betrokkenheid lijken te verbeteren. Wat betreft leefklimaat, gemeten bij de jeugdigen, en vermindering van agressie-incidenten waren de resultaten niet eenduidig (Van Gink et al., 2018). Het leefklimaat verbeterde niet en de agressie-incidenten waren al laag voor de invoering van Geweldloos Verzet. De bevindingen moeten echter met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd, omdat de effecten slechts klein tot middelgroot waren en omdat positieve effecten alleen werden gevonden in instellingen waar het personeelsverloop relatief stabiel was, waardoor Geweldloos Verzet goed kon worden geïmplementeerd (Van Gink et al., 2018). Dat is dan ook een van de stevigste conclusies die de onderzoekers trekken: Geweldloos Verzet is geen quick fix, maar een hoopgevende methode die de nodige aandacht en grondige implementatie verdient om effectief te kunnen zijn.

Geweldloos Verzet aangepast voor LVB

In residentiële jeugdinstanties voor jeugdigen met een licht verstandelijke beperking (LVB) wordt meer agressief en intimiderend gedrag gerapporteerd dan in instellingen voor jeugdigen met een gemiddeld IQ (Embregts, Didden, Huitink, & Schreuder, 2009). Gezien het hoge percentage opgenomen jeugdigen met een LVB lijkt het noodzakelijk dat in de behandeling rekening wordt gehouden met hun lagere intelligentie. Eerder onderzoek toont aan dat bestaande (evidence-based) interventies voor cliënten met een LVB moeten worden aangepast om hetzelfde effect te hebben als voor jeugdigen zonder LVB (De Wit, Moonen, & Douma, 2011; Kazdin, 2005; Sanders, Mazzucchelli, & Studman, 2004; Schudrich, 2012). In de Richtlijn Effectieve Interventies LVB zijn verschillende aanbevelingen voor het ontwikkelen en aanpassen van interventies voor LVB-jeugdigen gedaan (de Wit et al., 2011). De Wit et al. (2011) benoemen zes factoren die een rol spelen bij de haalbaarheid en effectiviteit van een interventie bij LVB: 1) uitgebreide diagnostiek, 2) aanpassing van de communicatie, 3) concrete oefeningen, 4) her-

structurering en vereenvoudiging 5) netwerk en generalisatie en 6) een veilige en positieve leeromgeving.

De methodiek Geweldloos Verzet werd volgens deze richtlijnen door een ambulante werkend team bij de Banjaard, een expertisecentrum voor kinderen en jongeren met psychiatrische problematiek en LVB in Den Haag, aangepast voor het werken met LVB-jeugdigen en hun gezinnen (Van Vliet, Dekker, Van Klink, & Van Nus, 2015). Alle interventies van Geweldloos Verzet werden aangepast voor LVB-niveau, wat inhoudt dat vereenvoudigd taalgebruik is gebruikt, pictogrammen per interventie zijn toegevoegd en concrete oefeningen door middel van rollenspel worden aangeboden. Daarnaast is er een oudertraining opgezet, waarbij (LVB-)ouders getraind worden in de toepassing van de interventies, rollenspellen worden geoefend in de thuissituatie en het netwerk actief wordt betrokken om de generalisatie te vergroten. Gezien laatstgenoemde een grote uitdaging is, maar tegelijkertijd een voorwaarde om Geweldloos Verzet goed toe te passen, wordt vanuit de teams veel tijd en moeite genomen om het netwerk van ouders te kunnen mobiliseren. Als netwerk telt ook de buurvrouw, de leerkracht of de coach van de voetbalclub. Teams en getrainde ouders zijn enthousiast over de methode en geven aan dat Geweldloos Verzet hen kon helpen in het doorbreken van het gevoel van machteloosheid en het herstellen van de verbinding tussen het kind en ouders. Aangezien de resultaten vanuit de residentiële zorg veelbelovend zijn gebleken en er veel LVB-jeugdigen in residentiële instellingen verblijven, lijkt het belangrijk en noodzakelijk om de originele methode aan te passen voor LVB-jeugdigen in residentiële instellingen.

Het doel van het huidige onderzoek is te onderzoeken of medewerkers van residentiële jeugdinstanties een toepassing van Geweldloos Verzet voor jeugdigen met een LVB in een residentiële setting (1) haalbaar en noodzakelijk achten. En zo ja, (2) hoe de aanpassing eruit zou moeten zien. De onderzoeksvragen worden op een kwalitatieve

manier benaderd, door middel van semi-gestructureerde interviews met medewerkers die werkzaam zijn in residentiële instellingen en getraind in Geweldloos Verzet.

Methode

Geweldloos Verzet kent naast een bepaalde basishouding ten opzichte van ongewenst gedrag, een aantal concrete interventies. Om de suggesties vanuit de interviews te kunnen begrijpen, zullen we hieronder een aantal van deze interventies kort aanstippen. Een uitgebreide beschrijving van de gehele methodiek kunt u vinden in het methodeboek (Haspels, Visser, Van Gink, & Van der Stegen, 2017). Daarnaast hebben we alle aanpassingen kort opgenomen in een overzicht in de bijlage.

De aankondiging

De aankondiging is een brief gericht aan de jeugdige over welk gedrag niet meer kan worden geaccepteerd. De grondtoon van de brief is duidelijk, maar vriendelijk en warm. De aankondiging wordt meestal voorgelezen aan de jeugdige door een van de hulpverleners in aanwezigheid van het netwerk van de jeugdige, zoals eventuele andere hulpverleners, ouders en/of leerkrachten van de instelling.

De sit-in

Wanneer het onacceptabele gedrag dat in de aankondiging wordt besproken niet afneemt, kan de groepsleiding besluiten om een sit-in te doen. Tijdens de sit-in komt de maatschappelijk werker en soms ook andere hulpverleners rustig en vredig de kamer van de jeugdige binnen. Eén van hen voert het woord, de anderen zwijgen. Het doel van de sit-in is om de jeugdige duidelijk te laten begrijpen dat het getoonde gedrag onaanvaardbaar is en dat het moet veranderen. Het is de bedoeling van de sit-in dat de jeugdige de verantwoordelijkheid voor zijn gedrag op zich neemt en een oplossing voorstelt om dit gedrag in de toekomst te veranderen.

Herstelgebaren

Er wordt een herstelgebaar uitgevoerd om een vervelende situatie te herstellen. Bijvoorbeeld: een jeugdige breekt bewust een ruit. Deze

situatie kan achteraf worden besproken en de hulpverleners vragen de jeugdige wat hij of zij kan doen om te laten zien dat het hem of haar spijt. Binnen de herstelgebaren is het belangrijk om in gedachten te houden dat elke oplossing van de jeugdige wordt geaccepteerd, zelfs als deze niet in verhouding staat tot de waarde van de schade die is aangericht. Zo zou de jeugdige bijvoorbeeld kunnen voorstellen om een taart te bakken voor de groep om sorry te zeggen voor de gebroken ruit.

Interviews

Er werden in totaal 13 medewerkers geïnterviewd, werkzaam in residentiële instellingen voor jeugdigen met en zonder een LVB. De steekproef werd getracht zo representatief mogelijk te zijn op het gebied van geslacht, functie, het aantal jaren werkervaring en ervaring in het werken met Geweldloos Verzet. De interviews duurden gemiddeld 40 minuten. Medewerkers werden door middel van semi-gestructureerde interviews bevroegd naar de bruikbaarheid van Geweldloos Verzet voor het werken met de LVB-doelgroep in de residentiële context.

De gemiddelde leeftijd van de deelnemers was 37,4 jaar (24 - 55 jaar; SD = 10,42). Twee van hen waren mannen. De werkervaring varieerde van minder dan een jaar tot meer dan 10 jaar (5 van hen werkten langer dan 10 jaar, 4 tussen 4 - 10 jaar, 2 tussen 2 - 4 jaar en 1 minder dan 1 jaar). Alle deelnemers waren getraind in Geweldloos Verzet voor de residentiële setting (Van Gink et al., 2012).

Analyses

Nadat alle interviews getranscribeerd waren, werden de interviews gecodeerd volgens de richtlijnen van kwalitatief onderzoek (Boeije, 2005).

Resultaten

Het hoofddoel van dit onderzoek was te onderzoeken of Geweldloos Verzet-getrainde medewerkers de toepassing voor de LVB-doelgroep noodzakelijk vonden en hoe de aanpassing eruit zou moeten zien. De kernthema's die uit alle data naar voren kwamen konden worden onderverdeeld in

twee delen, namelijk (1) de mogelijkheid om Geweldloos Verzet in te zetten voor de LVB-doelgroep en (2) eventueel noodzakelijke aanpassingen van de specifieke interventies van Geweldloos Verzet. Hieronder zullen we de kernthema's bespreken en aan de hand van citaten verduidelijken.

Mogelijkheid & Noodzaak van een toepassing van Geweldloos Verzet-residentieel voor de LVB-doelgroep

De geïnterviewde deelnemers vonden dat het haalbaar en noodzakelijk was om Geweldloos Verzet-residentieel aan te passen voor LVB-jeugdigen.

Het bleek dat de meeste deelnemers in staat waren om na te denken over een aanpassing voor de LVB-doelgroep, echter leken zij het prettig te vinden een gestandaardiseerd handboek te hebben waarin aanpassingen voor het werk met een LVB waren vormgegeven.

“Zeker weten! Ja, vooral omdat het (Geweldloos Verzet) helemaal niet verbaal hoeft te zijn. Ja, er zijn dingen die moeten worden aangepast of vereenvoudigd of herhaald. (...) Ik heb nog nooit iemand horen zeggen “Het is niet mogelijk.” (ouderbegeleider, 55 jaar)

“We hebben nog geen format, maar ik denk dat het echt nuttig zou zijn. We hadden het er laatst over dat we een zouden kunnen maken. Juist omdat visualisatie en picto's gewoon heel goed werken met deze kinderen.” (maatschappelijk werker, 28 jaar)

1. Aspecten voor de aanpassing van de specifieke Geweldloos Verzet-interventies.

In de interviews werd gevraagd welke specifieke interventies voor de LVB-doelgroep aangepast zouden moeten worden. De belangrijkste bevindingen zullen hieronder per interventie worden toegelicht: (a) het schrijven van de aankondiging, (b) de uitvoering van een sit-in, (c) herstelgebaren en (d) het oplossings-verzoek.

Visser & Van Vliet *Geweldloos Verzet**(A) De Aankondiging:*

Het schrijven van de aankondigingsbrief aan een LVB-jeugdige vergt wat aanpassing. Gelet moet worden opdat men grondig is, maar niet te uitgebreid. Kort maar krachtig. Anders loopt men gevaar dat de jeugdige met te veel informatie overspoeld wordt. Verder is het belangrijk goed te letten op de woorden die men gebruikt. Een voorbeeld, is:

“We zeggen niet “we verwachten dit of dat van jou”, maar we geven eerder een instructie. (...) en we letten ook op dat we korte zinnen maken. Wij zetten er ook een foto bij van wat we willen wat het kind wél doet.”
(maatschappelijk werker, 30 jaar)

“Als je de brief schrijft, dan denk ik dat je vooral plaatjes moet gebruiken. Ja, passende pictogrammen kunnen echt nuttig zijn.”
(gedragswetenschapper, 50 jaar)

(B) De Sit-In:

Wanneer er een Sit-In gedaan wordt bij LVB-jeugdigen moet de tijd worden bewaakt. Dus ook hierin geldt liever kort, maar krachtig. Naast het aanpassen van de duur, is het ook raadzaam om na te denken over de locatie waar de sit-in zal worden gehouden:

“Ja, wat ik nuttig vind is om na te denken over de locatie (waar de sit-in plaatsvindt). Het hoeft niet de slaapkamer (van het kind) te zijn, je kunt ook de woonkamer kiezen als dat minder overweldigend voelt voor het kind.”
(gedragswetenschapper, 50 jaar)

(C) Herstelgebaar:

Een herstelgebaar is iets wat de jeugdige kan doen, nadat er een incident heeft plaatsgevonden om hetgeen stuk is gegaan weer te herstellen. In de reguliere Geweldloos Verzet-methode wordt de jeugdige gestimuleerd om zelf na te denken over een manier om sorry te zeggen. Maar dat is vaak te moeilijk voor de LVB-doelgroep. Een oplossing zou zijn om hen een handje te helpen:

“Wat we zouden kunnen doen, is hen (de jeugdigen) ideeën geven hoe ze het goed kunnen maken, dat we hen daarbij helpen. Je geeft ze bijvoorbeeld drie keuzes: “Je kunt sorry zeggen, je kunt een handje helpen of je kunt een tekening maken.” Op die manier maak je het voor hen concreter, anders is het te moeilijk.” (maatschappelijk werker, 28 jaar)

Voor onze doelgroep is het is niet altijd mogelijk om pas op een veel later tijdstip terug te komen op het ongewenste gedrag, zoals het bij de originele versie van Geweldloos Verzet mogelijk is ('smeed het ijzer als het koud is'). De meeste zijn echter wel in staat om vlak na het incident te reflecteren op hun eigen handelen en gedrag. Het is dan dus zaak dat er, afhankelijk van het niveau van de cliënt, op tijd teruggekomen wordt op het ongewenste gedrag..

“De meeste jeugdigen hier hebben een ontwikkelingsachterstand; naast hun LVB: Maar de vraag is hoeveel reflectie je verwacht binnen Geweldloos Verzet. Ik denk dat het voor de meeste kinderen wel te doen is: als je iets kapot gemaakt hebt, moet je het repareren. Ik denk niet dat dit boven hun mogelijkheden gaat. Men kan echter niet verwachten dat ze een brief schrijven aan de hele groep om sorry te zeggen.” (maatschappelijk werker, 38 jaar)

(D) Het Oplossingsverzoek:

Wanneer er een incident heeft plaatsgevonden, wordt aan de jeugdigen gevraagd een oplossing te bedenken om ervoor te zorgen dat het ongewenste gedrag niet meer voorkomt. In sommige gevallen lijkt het te ingewikkeld te zijn om dat van de LVB-doelgroep te vragen, omdat de jeugdigen vaak niet in staat zijn om in oplossingen te denken

“Bij onze doelgroep is het probleem dat zij vaak nauwelijks probleemoplossend vermogen hebben. Ze missen letterlijk de technieken. Ze weten niet hoe ze om hulp moeten vragen, ze weten niet hoe ze dingen moeten oplossen, ze weten niet hoe ze het goed moeten maken.”
(maatschappelijk werker, 28 jaar).

Wanneer het dus niet lukt om van de cliënt zelfstandig een probleemoplossing te horen, zou men als groepsleider ook met wat suggesties kunnen komen. Uiteindelijk gaat het namelijk niet om het vermogen van het aandragen van de juiste oplossing, maar dat de cliënt leert verantwoordelijkheid te nemen voor zijn/haar gedrag.

“Je probeert het - je probeert ze een oplossing te laten bedenken. Wanneer je merkt dat de spanning oploopt, dan geef je ze een keuze tussen verschillende oplossingen. (...) Van sommige (kinderen) kun je geen goede oplossing verwachten. Maar je kunt ze wel eerst wat kleine hints geven en dan begrijpen ze uiteindelijk (wat de bedoeling is).”
(maatschappelijk werker, 26 jaar)

Samenvattend kan er worden geconcludeerd dat het haalbaar en noodzakelijk is om Geweldloos Verzet voor de residentiële setting aan te passen voor de LVB-doelgroep. Hierbij is het belangrijk om specifieke interventies aan te passen zodat de methode goed aansluit bij de behoeften van jeugdigen met een LVB.

Discussie

In deze kwalitatieve studie werd een antwoord gezocht op de vraag in hoeverre Geweldloos Verzet voor de residentiële setting aangepast kan en moet worden voor de LVB-doelgroep en hoe deze aanpassing er dan specifiek uit zou moeten zien. Deze vragen werden beantwoord door in gesprek te gaan met Geweldloos Verzet-getrainde medewerkers in verschillende residentiële jeugdinstituten.

De geïnterviewden waren het erover eens dat het haalbaar en noodzakelijk was om de methodiek aan te passen voor de LVB-doelgroep. Hoewel sommigen van de geïnterviewden verklaarden dat ze zelf een aanpassing zouden kunnen bedenken (vanwege hun ervaring in het werken met jeugdigen met een LVB), gaven de geïnterviewden over het algemeen de voorkeur aan een gestandaardiseerde aanpassing in de vorm van een handleiding. Naast het gemak van een geprotocolleerde handleiding, zou het er ook voor zorgen dat collega's, die misschien

minder ervaring hebben met het werken met LVB-jeugdigen, of andere ideeën hebben over het aanpassen van de methode, deze op dezelfde manier zouden gebruiken. Een van de belangrijkste aspecten van Geweldloos Verzet is een consequente benadering door het personeel. Ook met het oog op eventuele beperkingen in het werkgeheugen is een consequente aanpak erg helpend (De Wit, Moonen & Douma, 2011).

In het bijzonder noemden de geïnterviewden vier interventies die een speciale aanpassing zouden behoeven: de aankondiging, de sit-in, herstelgebaren en het oplossingsverzoek. De overige interventies behoeften geen specifieke aanpassingen en konden op de oorspronkelijke manier worden gebruikt.

Naast het belang om te onderzoeken of het aanpassen van de reguliere versie van Geweldloos Verzet haalbaar was voor de LVB-doelgroep, kent dit onderzoek enkele beperkingen. In dit onderzoek zijn alleen de meningen meegenomen van deelnemers die aan het onderzoek wilden deelnemen. Anderen zouden een andere kijk op de onderwerpen kunnen hebben. Er werd echter gestreefd naar een maximale diversiteit aan deelnemers op basis van geslacht, niveau van werkervaring met de LVB-doelgroep en ervaring met Geweldloos Verzet en zou dientengevolge een representatieve doelgroep voor deze studie moeten zijn.

Hoewel uitgebreid vervolgonderzoek wenselijk is, bijvoorbeeld door ook (LVB-)jeugdigen aan het woord te laten, geven de bevindingen van dit onderzoek aan dat de toepassing van Geweldloos Verzet voor LVB-jeugdigen opgenomen in de residentiële setting geschikt lijkt en dat er behoefte is aan een dergelijke toepassing van de oorspronkelijke methodiek, wanneer bepaalde aspecten van specifieke interventies aangepast zijn. De bevindingen leveren concrete input om een dergelijke aanpassing te verwezenlijken en een specifieke training voor LVB-instellingen te ontwikkelen. In het methodeboek voor de doelgroep LVB-residentieel zijn de bevindingen vanuit

dit onderzoek meegenomen (Haspels et al., 2017). Daarnaast heeft grootschalig promotieonderzoek zich gericht op het onderzoeken van de effectiviteit van de LVB-aanpassing van Geweldloos Verzet voor de residentiële setting. Specifiek keken de onderzoekers naar (1) een mogelijke vermindering van de agressie-incidenten na het invoeren van Geweldloos Verzet, (2) het verbeteren van het leefklimaat, gemeten bij de opgenomen jeugdigen en (3) het werkklimaat, gemeten bij de medewerkers (Visser, Vermeiren, Popma, Jansen, & Kasius, submitted). De bevindingen vanuit dit pro-

motieonderzoek zijn doorgaans positief: de agressie-incidenten lijken te verminderen na invoering van Geweldloos Verzet en het leefklimaat werd positiever. Het werkklimaat verbeterde gedeeltelijk.

Concluderend kunnen we stellen dat de methodiek Geweldloos Verzet voor de residentiële setting geschikt lijkt voor het toepassen bij jeugdigen met een LVB, mits de aanpassingen voor deze doelgroep worden toegepast.

Aanpassing van Geweldloos Verzet voor Jeugdigen met een Licht Verstandelijke Beperking

1. Heldere en duidelijke taal

Omdat jeugdigen vaak moeite hebben met het opnemen van grote hoeveelheden tekst, is het belangrijk de informatie zo helder en beknopt mogelijk over te brengen.

2. Visuele ondersteuning bij de uitleg

Jeugdigen met een LVB hebben vaak wat meer moeite met een alleen verbale uitleg. Daarom helpt het deze jeugdigen om naast woorden ook visuele ondersteuning te gebruiken, zoals plaatjes en pictos, om bijvoorbeeld oefeningen uit te leggen.

3. Herhaling

Herhaling van de informatie kan helpen om het geleerde beter te kunnen onthouden. Omdat het werkgeheugen van jeugdigen met een LVB snel overbelast wordt, kan het nodig zijn, de informatie vaker te herhalen zodat deze beter beklift.

4. Het zelf ervaren door te oefenen

Dit geldt zowel voor de jeugdigen als voor hun ouders. Het kan het heel prettig en helpend zijn als het geleerde in de vorm van rollenspellen wordt geoefend. Dan beklift de stof beter.

5. Generalisatie verhogen door meerdere leefgebieden te betrekken

Generalisatie is vaak lastig voor LVB-jeugdigen. Zij kunnen moeite ervaren het geleerde vanuit de ene situatie toe te passen naar een andere situatie. Het helpt hen, om meerdere leefgebieden te betrekken, zoals school of een sportclub. Zo kunnen de jeugdigen beter begrijpen dat bepaalde regels overal gelden

Literatuur

- Boeije, H. R. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: Denken en doen*. Amsterdam: Boom Koninklijke Uitgevers.
- Borduin, C. M., Heblum, N., Jones, M. R., & Grabe, S. A. (2000). *Community-based treatment for serious antisocial behavior in adolescents*. In W. E. Martin & J. L. Swartz-Kulstad (Eds.), *Person-environment psychology and mental health: Assessment and intervention* (pp. 113-142). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Cameron, R., & Maginn, C. (2007). The authentic warmth dimension of professional childcare. *British Journal of Social Work, 38*(6), 1151-1172.
- CNV. (2018). Retrieved from <https://zorgenwelzijn.cnvconnectief.nl/nieuws/9-op-de-10-medewerkers-in-de-gehandicaptenzorg-heeft-last-van-agressie/>
- De Wit, M., Moonen, X., & Douma, J. (2011). *Richtlijn effectieve interventies LVB: Aanbevelingen voor het ontwikkelen, aanpassen en uitvoeren van gedragsveranderende interventies voor jeugdigen met een licht verstandelijke beperking*. Utrecht: Landelijk Kenniscentrum LVG.
- Edwards, P., & Miltenberger, R. (1991). Burnout among staff members at community residential facilities for persons with mental retardation. *Mental Retardation, 29*, 125-128.
- Embregts, P., Didden, R., Huitink, C., & Schreuder, N. (2009). Contextual variables affecting aggressive behaviour in individuals with mild to borderline intellectual disabilities who live in a residential facility. *Journal of Intellectual Disability Research, 53*(3), 255-264.
- Haspels, M., Visser, K. M., Van Gink, K., & Van der Stegen, B. (2017). *Geweldloos verzet in (semi) residentiële setting*. Amsterdam: De Bascule.
- Hunter, M., & Carmel, H. (1992). The cost of staff injuries from inpatient violence. *Psychiatric Services, 43*(6), 586-588.
- Jackson, D., Clare, J., & Mannix, J. (2002). Who would want to be a nurse? Violence in the workplace—a factor in recruitment and retention. *Journal of Nursing Management, 10*(1), 13-20.
- Kazdin, A. E. (2005). Treatment outcomes, common factors, and continued neglect of mechanisms of change. *Clinical Psychology: Science and Practice, 12*(2), 184-188.
- Knotter, M. H., Wissink, I. B., Moonen, X. M. H., Stams, G.-J. J., & Jansen, G. J. (2013). Staff's attitudes and reactions towards aggressive behaviour of clients with intellectual disabilities: A multi-level study. *Research in Developmental Disabilities, 34*(5), 1397-1407.
- Omer, H. (2004). *Non-violent resistance*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sanders, M. R., Mazzucchelli, T. G., & Studman, L. J. (2004). Stepping Stones Triple P: The theoretical basis and development of an evidence-based positive parenting program for families with a child who has a disability. *Journal of Intellectual and Developmental Disability, 29*(3), 265-283.
- Schudrich, W. (2012). Implementing a modified version of Parent Management Training (PMT) with an intellectually disabled client in a special education setting. *Journal of Evidence-Based Social Work, 9*(5), 421-432.
- Sukhodolsky, D. G., Cardona, L., & Martin, A. (2005). Characterizing aggressive and noncompliant behaviors in a children's psychiatric inpatient setting. *Child Psychiatry & Human Development, 36*(2), 177-193.
- Tenneij, N., & Koot, H. M. (2008). Incidence, types and characteristics of aggressive behaviour in treatment facilities for adults with mild intellectual disability and severe challenging behaviour. *Journal of Intellectual Disability Research, 52*(2), 114-124.
- Van den Tillaart, J., Eltink, E., Stams, G.-J., Van der Helm, P., & Wissink, I. (2018). Aggressive incidents in residential youth care. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 62*(13), 3991-4007.
- Van Gink, K., Van der Stegen, B., Goddard, N., & Ottenbros, R. (2012). *Non-violent Resistance in de (semi)residentiële setting. Een nieuwe aanpak van agressief en destructief gedrag voor teams*. Amsterdam: De Bascule.
- Van Gink, K., Vermeiren, R., Goddard, N., Van Domburgh, L., Van der Stegen, B., Twisk, J., . . . Jansen, L. (2018). The influence of Non-violent Resistance on work climate, living group climate and aggression in child and adolescent residential care. *Children and Youth Services Review, 94*, 456-465.
- Van Gink, K., Visser, K., Popma, A., Vermeiren, R., Van Domburgh, L., Van der Stegen, B., & Jansen, L. (2017). Implementing Non-violent Resistance: A method to cope with aggression in child and adolescent residential care: Exploration of staff members experiences. *Archives of Psychiatric Nursing, 32*, 353-359.
- Van Vliet, C. L. M., Dekker, K. C., Van Klink, I. C. M., & Van Nus, W. (2015). Handleiding voor gezinnen met kinderen en/of ouders met een verstandelijke beperking. In H. Omer & E. Wiebenga (Eds.), *Geweldloos Verzet: Handleiding voor Ouders*. Bohn Stafleu van Loghum.

Visser & Van Vliet Geweldloos Verzet

- Visser, K. M., Vermeiren, R. R. J. M., Popma, A., Jansen, L. M. C., & Kasius, M. C. (submitted). *Improving work climate in a residential setting for juveniles with mild intellectual disability through training of staff in Non-Violent Resistance.*
- Weinblatt, U., & Omer, H. (2008). Nonviolent Resistance: A treatment for parents of children with acute behavior problems. *Journal of Marital and Family Therapy*, 34(1), 75-92.